05/02/2021

“Η επιβολή διακοπής της λειτουργίας της Θεολογικής Σχολής Χάλκης υπήρξε μία ζοφερή σελίδα στην ιστορία της Εκκλησίας και της θεολογίας”

Πατριαρχεία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Οικουμενικός Πατριάρχης: Η επιβολή διακοπής της λειτουργίας της Θεολογικής Σχολής Χάλκης υπήρξε μία ζοφερή σελίδα στην ιστορία της Εκκλησίας και της θεολογίας – Επισήμανε σε ομιλία του με αφορμή την πανήγυρη της Ι.Μονής Αγίας Τριάδος, όπου στεγάζεται η Σχολή

Στην προσφορά της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης στην Εκκλησία και τα θεολογικά γράμματα, αλλά και στην άδικη διακοπή λειτουργίας της, πριν από μισό αιώνα, αναφέρθηκε ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, σε ομιλία του σήμερα, **Παρασκευή, 5 Φεβρουαρίου 2021, στην Αίθουσα Τελετών της Σχολής,** επί τη μνήμη του Ιερού Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως και ανιδρυτού της Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης, όπου και

στεγάζεται το ιστορικό θεολογικό εκπαιδευτήριο. Να σημειωθεί ότι η εορτή πραγματοποιήθηκε μία ημέρα νωρίτερα, καθώς το Σαββατοκύριακο ισχύουν περιορισμοί στις μετακινήσεις, στο πλαίσιο της προστασίας από το κορωνοϊό.

Νωρίτερα, ο Παναγιώτατος χοροστάτησε στη Θεία Λειτουργία που τελέστηκε στο περικαλλές Καθολικό της Ι.Μονής, κατά την οποία εκκλησιάστηκαν οι Σεβ. Αρχιερείς Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, Πρόεδρος της Εφορείας της Ι.Μονής, Γέρων Πριγκηποννήσων κ. Δημήτριος, Ανθηδώνος κ. Νεκτάριος, Επίτροπος του Παναγίου Τάφου στην Πόλη, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος, μέλος της Εφορείας της Ι. Μονής, κληρικοί και μοναχοί, καθώς και πιστοί από την Πόλη και τα Πριγκηπόννησα. Μετά την απόλυση ο Παναγιώτατος τέλεσε Τρισάγιο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του αειμνήστου Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κυρού Μαξίμου, τελευταίου Σχολάρχη της Ι.Θεολογικής Σχολής, από τον θάνατο του οποίου συμπληρώθηκαν φέτος 30 χρόνια.

Στην ομιλία του ο Οικουμενικός Πατριάρχης υπενθύμισε ότι ο προκάτοχός του, Πατριάρχης Γερμανός Δ’, ίδρυσε τη Σχολή, το 1844, στους χώρους της Χαλκίτιδος Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος, στην κορυφή του Λόφου της Ελπίδος.

“Εις τα 127 έτη λειτουργίας της και τας τέσσαρας περιόδους θεσμικής οργανώσεώς της, η Σχολή εχαρίσατο εις την Εκκλησίαν περί τους χιλίους αποφοίτους, φορείς του «πνεύματος και του ήθους της Χάλκης», με κύριον χαρακτηριστικόν την ακλόνητον πιστότητα εις την παράδοσιν της Εκκλησίας και το αδιάπτωτον ενδιαφέρον διά τον άνθρωπον, «υπέρ ου Χριστός απέθανε» (Ρωμ. ιδ’, 15).

Πρότυπον θεολογικής εργασίας ήσαν διά τους Χαλκίτας οι Πατέρες της Εκκλησίας, με επικεφαλής τους Τρεις Ιεράρχας και τον Μέγαν Φώτιον, οι οποίοι μας ενέπνεον και μας ενίσχυον. Οι προσφάτως εορτασθέντες Τρεις μέγιστοι οικουμενικοί διδάσκαλοι εμελέτησαν, ηγάπησαν και εκαλλιέργησαν τα ελληνικά γράμματα και εχρησιμοποίησαν την ελληνικήν γλώσσαν και την φιλοσοφίαν διά να διατυπώσουν την ορθόδοξον πίστιν εις τον Τριαδικόν Θεόν και εις την πανσωστικήν ένσαρκον Θείαν Οικονομίαν, δημιουργήσαντες ούτω το «θαύμα» του «εκχριστιανισμένου» ή «βαπτισμένου Ελληνισμού» , διά του οποίου ανεδείχθησαν, με μοναδικόν τρόπον, αι οικουμενικαί διαστάσεις των δύο αυτών πνευματικών μεγεθών. Οι Πατέρες εγνώριζαν άριστα την Ελληνικήν φιλοσοφίαν, τας δυνατότητας και τα όριά της, διό και η χρήσις αυτής απέβη πολλαπλώς ωφέλιμος διά τον θεολογικόν στοχασμόν. Ενθυμούμεθα, εις το σημείον αυτό, και τον μακαριστόν πατέρα Γεώργιον Φλωρόφσκυ, ο οποίος ανεφέρθη εις την «ολοκλήρωσιν του Ελληνισμού μέσα εις την Εκκλησίαν». Εθαυμάζαμεν και τον πολυίστορα και βαθυστόχαστον Μέγαν Φώτιον, αυτήν την «γιγαντιαίαν μορφήν της ιστορίας των ελληνικών γραμμάτων», τον δυναμικόν εκκλησιαστικόν άνδρα, τον υπερασπιστήν των δικαίων του Οικουμενικού Θρόνου, τον ανυποχώρητον πρόμαχον της Ορθοδοξίας και ακραιφνή κήρυκα της αληθείας. Ο χαλκέντερος Πατριάρχης Φώτιος έδωκε την εκκλησιαστικήν αυτού μαρτυρίαν με ένθεον ζήλον, με σθένος και αποφασιστικότητα. Ο Θεός ευλόγησε τους αγώνας και τα έργα του, την εν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλην Σύνοδον του 879/80, η οποία παραμένει εις την συνείδησιν της Εκκλησίας ως η Η’ Οικουμενική Σύνοδος, πρότυπον εκκλησιολογικής και κανονικής αυτοσυνειδησίας και συνοδικής εργασίας.”

Στη συνέχεια της ομιλίας του, τόνισε:

“Αυτήν την τιμαλφή παρακαταθήκην παρελάβομεν ημείς οι Χαλκίται, αυτάς τας πνευματικάς αξίας διασώζομεν, εν επιγνώσει ότι η εμμονή εις αυτάς δεν είναι απλή ενασχόλησις με το παρελθόν, αλλά παρουσία και πραγματικότης ζώσα και ζωοποιός εν τη Εκκλησία και ως Εκκλησία. Η Εκκλησία είναι «το θαύμα της καινοποιήσεως των πάντων εν Χριστώ», είναι «κοινότης ζωής» και «κοινής ελευθερίας», εικών και πρόγευσις της εσχατολογικής τελειώσεως των πάντων, της «πληρότητος ζωής, πληρότητος χαράς, πληρότητος γνώσεως» εν τη επουρανίω Βασιλεία. Ο Χριστός σαρκωθείς «Εκκλησίας σάρκα ανέλαβε», σημειώνει, θεολογικώτατα, ο Ιερός Χρυσόστομος. Κατανοούμεν άπαντες, διατί η, άνωθεν επιβολή, διακοπή της λειτουργίας της Θεολογικής Σχολής Χάλκης υπήρξε μία ζοφερά σελίς εις την ιστορίαν της Εκκλησίας των του Χριστού πενήτων και της θεολογίας. Από το 1971 και εξής το θεολογικόν αυτό φυτώριον δεν προσφέρει εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον και εις την παγκόσμιον Ορθοδοξίαν τους ευχύμους καρπούς του. Επί πεντηκονταετίαν η Μεγάλη Εκκλησία δεν έχει την δυνατότητα να εκπαιδεύη νέα στελέχη εν Χάλκη, θεολόγους με εκκλησιαστικόν ήθος, με κατάρτισιν και θεολογικήν φαντασίαν, φιλοθέους και φιλάνθρώπους, ευσεβείς και ευφυείς, με καλλιέργειαν ψυχής και ευαισθησίαν, αφωσιωμένους ψυχή τε και σώματι εις την αγίαν αποστολήν της εξαγγελίας του Ευαγγελίου”.

Ακολούθως, αναφέρθηκε στον μακαριστό Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως κυρό Μάξιμο. Υπενθυμίζεται ότι με πρωτοβουλία του Παναγιωτάτου τα λείψανα του αειμνήστου Ιεράρχου του Θρόνου μεταφέρθηκαν πριν ένα χρόνο από την Αθήνα, όπου αρχικώς είχε ενταφιαστεί, στο Κοιμητήριο Βαλουκλή, πλησίον των άλλων αναπαυομένων εκεί αρχιερέων του Θρόνου.

"Σήμερον ετελέσαμεν και Τρισάγιον υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του τελευταίου Σχολάρχου της Σχολής, του μακαριστού Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κυρού Μαξίμου, από της εκδημίας του οποίου συνεπληρώθησαν, την 4ην παρελθόντος Ιανουαρίου, τριάκοντα έτη. Ο Σχολάρχης μας υπήρξεν άγρυπνος φύλαξ της Σχολής και της Μονής και μετά την απαγόρευσιν λειτουργίας του Θεολογικού Τμήματος, επί εικοσαετίαν όλην, χωρίς ποτέ να σβήση μέσα του η ελπίς ότι η περίπυστος Τροφός Σχολή θα ανοίξη πάλιν τας πύλας της διά να υποδεχθή τους νέους φερέλπιδας ιεροσπουδαστάς εις την πέμπτην περίοδον λειτουργίας της. Είμεθα βέβαιοι, ότι η ψυχή του αγάλλεται, ενώπιον του ευφροσύνου γεγονότος, ότι η διαδικασία ανοικοδομήσεως και αναβαθμίσεως του κτιριακού συγκροτήματος Μονής και Σχολής προχωρεί, χάρις εις την γενναιόδωρον χορηγίαν του Εντιμολογιωτάτου Άρχοντος Εξάρχου της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, Πολιτικού Διοικητικού του Αγίου Όρους και νέου Προέδρου της Αδελφότητος Οφφικιαλίων «Παναγία η Παμμακάριστος», κυρίου Αθανασίου Μαρτίνου, προς τον οποίον εκφράζομεν άπαξ έτι τας ευχαριστίας της Μητρός Εκκλησίας και την Πατριαρχικήν ημών ευαρέσκειαν. Ασφαλώς, το όλον εγχείρημα θα ενισχύση και τας ημετέρας προσπαθείας διά την επαναλειτουργίαν της Σχολής. Ίσως αυτή υποφώσκει ήδη. Ημείς θα συνεχίσωμεν τον καλόν αγώνα, εν ακραδάντω βεβαιότητι, ότι ο Θεός του ελέους τον ευλογεί και αναπληροί τα ελλείποντα".

Ολοκληρώνοντας την ομιλία του ο Παναγιώτατος εξέφρασε την ευαρέσκειά του προς την Εφορεία της Μονής και προς τον Ηγούμενό της, Θεοφιλ. Επίσκοπο Αραβισσού κ. Κασσιανό, για το έργο που επιτελούν, μαζί με τους συνεργάτες τους, και καλωσόρισε όλους όσοι ανέβηκαν τον Λόφο της Ελπίδος προκειμένου να συμμετάσχουν στην πανήγυρη της Μονής της Αγίας Τριάδος.

Προηγουμένως ομιλίες απηύθυναν ο Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων κ. Απόστολος, Πρόεδρος της Εφορείας της Ι. Μονής, και ο Θεοφιλ Επίσκοπος Αραβισσού, Ηγούμενος αυτής, οι οποιοι αναφέρθηκαν στον τιμώμενο ιερό Φώτιο, ιδρυτή και προστάτη της Ι. Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης, αλλά και στον αείμνηστο Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως Μάξιμο, στη μνήμη του οποίου είναι αφιερωμένο και το εγκόλπιο ημερολόγιο της Μονής για το έτος 2021.

Ο Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων, αναφερόμενος στην ιδιαίτερη πνευματική και ηθική αξία της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, επισήμανε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

“Μιάς τοιαύτης Σχολής, η οποία ήτο εις τηλαυγής πνευματικός φάρος, κοιτίς ανωτέρου πολιτισμού, σέμνωμα της θρησκείας και του Γένους ημών, αι εκπαιδευτικαί αρχαί της χώρας όπου ευρίσκεται ανέστειλαν την λειτουργίαν του θεολογικού τμήματος και μάλιστα όταν το πολίτευμα αυτής της χώρας θεωρείται ότι είναι δημοκρατικόν, όπου θα πρέπει να κυριαρχή η ισονομία και ισοπολιτεία, ο

σεβασμός προς τα ατομικά και συλλογικά δικαιώματα, η θρησκευτική ελευθερία, η ανεκτικότης προς την εθνικήν, θρησκευτικήν, γλωσσικήν και εθιμικήν διαφορετικότητα. Είναι απορίας άξιον να εχη λειτουργήσει η Σχολή εις καθεστώτα μοναρχικά και αυταρχικά και να μη δύναται να λειτουργήση εις δημοκρατικά τοιαύτα. Το τρέχον έτος αποτελεί το πεντηκοστόν ορόσημον του θλιβερού αυτού γεγονότος. Πεντήκοντα έτη διαψευθεισών ελπίδων ότι θα επαναλειτουργήση. Πεντήκοντα έτη αδιαλείπτων αγώνων της Μητρός Εκκλησίας, του Σεπτού Κέντρου της Ορθοδοξίας, οι οποίοι δεν έχουν φέρει καρπούς. Πεντήκοντα έτη εμπαιγμών από μέρους των αρμοδίων αρχών διά την επίλυσιν του ακανθώδους αυτού προβλήματος. Πεντήκοντα έτη δοκιμασίας της υπομονής και καρτερικότητος όσων τρέφουν ειλικρινή αγάπην διά την Σχολήν, όσων εγαλουχήθησαν από αυτήν, είτε εφοίτησαν εις το λυκειακόν και θεολογικόν τμήμα, είτε μόνον εις το πρώτον (διότι, ως γνωστόν, το λυκειακόν τμήμα ανέστειλε την λειτουργίαν του το έτος 1985, μετά από απόφασιν της Εφορίας της Σχολής). Συμφώνως προς τα κρατούντα εν τη χώρα ημών, το λυκειακόν τμήμα θεωρείται ανοικτόν, διό και διορίζεται Τούρκος Υποδιευθυντής υπό του Υπουργείου Παιδείας.”

Στη συνέχεια αναφέρθηκε με ιδιαίτερους τιμητικούς λόγους στην προσωπικότητα του τελευταίου Σχολάρχου της Θεολογικής Σχολής, ενώ υπενθύμισε ότι φέτος

συμπληρώνονται τριάντα χρόνια και από την εκλογή του Παναγιωτάτου στον Οικουμενικό Θρόνο. “Ο Δοτήρ των αγαθών να Σας χαρίζη μακροβιότητα, υγείαν και δύναμιν, διά να συνεχίσητε την πολυδιάστατον διακονίαν Σας εις τον αμπελώνα του Κυρίου και, όπως κατόπιν συντόνων ενεργειών και διαβημάτων Σας προς τας κρατικάς αρχάς, εδόθη η άδεια επαναλειτουργίας των ομογενειακών ημών σχολείων εις την γενέτειράν Σας Ίμβρον (μετά, μάλιστα, από ήμισυ αιώνα), ούτω ν΄ αξιωθήτε να ιδήτε επαναλειτουργούσαν και την δύστηνον ταύτην Σχολήν”, ευχήθηκε προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη ο Μητροπολίτης Γέρων Δέρκων.

Από την πλευρά του ο Επίσκοπος Αραβισσού, αναφερόμενος στον μακαριστό Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως, σημείωσε ότι τον διέκριναν δύο χαρακτηριστικά, η λογιοσύνη και ο ένθεος ζήλος.

“Εις τον Σχολάρχην όμως, έλαχε και ο οδυνηρός κλήρος να βιώση την καθ΄ όλα άδικον και ακατανόητον αναστολήν της λειτουργίας της Σχολής, από της οποίας συμπληρούνται εφέτος πεντήκοντα έτη. Μισός αιών σιωπής, υπομονής και προσευχής. Κατά τας ζοφεράς ημέρας που ηκολούθησαν, ότε εσίγησαν αι νεανικαί φωναί των σπουδαστών, εκενώθησαν οι κοιτώνες και τα αναγνωστήρια, επαύθη η διδασκαλία αι παραδόσεις, ο Σχολάρχης δεν εγκατέλειψεν την Σχολήν. Παρέμεινε

εν αυτή, εργαζόμενος ώστε το κτήριον να είναι κατά πάντα έτοιμο προς υποδοχήν νέων σπουδαστών. Ετέλει εν τω ναϋδρίω της Σχολής τας νενομισμένας ιεράς ακολουθίας, αναμένων να ακούση και πάλιν ψάλλουσαν την μαθητικήν χορωδίαν και τα απ΄ άμβωνος ομιλητικά γυμνάσματα των φοιτητών. Αύτη η αδιάλειπτος παρουσία του εν τη Σχολή, η αδιάκοπος εργασία, και θυσιαστική διακονία του εν αυτή αποτελούν, Παναγιώτατε, διά πάντας ημάς, ιδία δε διά την εμήν ελαχιστότητα, ως διαδόχου του μεγάλου τούτου ανδρός εις την διακονίαν εν τω ιερώ τώδε σκηνώματι, πηγήν εμπνεύσεως, οδηγόν, μαρτυρίαν εκκλησιαστικής συνειδήσεως και υπόδειγμα ολικής αφοσιώσεως εις την Μητέρα ημών, Αγίαν του Χριστού Μεγάλην Εκκλησίαν. Καίτοι παρήλθον τριάκοντα ήδη έτη από του θανάτου του τετιμημένου τούτου ιεράρχου, η φωτεινή προσωπικότης του, η υπέρ της διακονίας της Εκκλησίας φλεγομένη καρδία του και η χαρίεσσα μορφή του είναι διαρκώς «ωσεί παρούσαι» εν τη ημετέρα Θεολογική Σχολή, ήντινα ελάμπρυνε διά της παρουσίας του επί τέσσαρας δεκαετίας. Ελάχιστον αντίδωρον ευγνωμοσύνης διά τας, ας προσέφερεν προς την Εκκλησίαν εν γένει και την Θεολογικήν Σχολήν ειδικώτερον πολυτίμους υπηρεσίας, είναι η συνέχισις της εργασίας ημών εν αναμονή της θεία ευδοκία επαναλειτουργίας της Σχολής. Διότι, αν και παρήλθε πεντηκονταετία από της αναστολής λειτουργίας της ημετέρας Σχολής, θαρρούντες εις την αποστολικήν διαβεβαίωσιν «ότι η ελπίς ου καταισχύνει», ελπίζομεν μεθ΄ Υμών, Παναγιώτατε, τον προ εξήκοντα ετών αποφοιτήσαντα εκ της καθ΄ ημάς Σχολής και επί τριάκοντα έτη από της θέσεως του Οικουμενικού Πατριάρχου, αόκνως εργαζόμενον και αδιαλείπτως υψούντα προς ουρανόν ικετηρίους χείρας· ελπίζομεν ότι θα ανατείλη η ευφρόσυνος ημέρα της επαναλειτουργίας του ιερού τούτου φυτωρίου των θεολογικών γραμμάτων, ην θα ίδη από της χώρας των ζώντων, ένθα αναπαύεται, και ο μακαριστός Σχολάρχης, ευφραινόμενος μεθ΄ απάντων των Χαλκιτών”.